

Tilburg University

Review of the book *Escape from paradise*

Sarot, M.

Published in:
Nederlands Theologisch Tijdschrift

Publication date:
1997

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Sarot, M. (1997). Review of the book *Escape from paradise: Evil and tragedy in feminist theology*, K.M. Sands, 1994, 0800626362. *Nederlands Theologisch Tijdschrift*, 51(1), 75-75.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Preprint

Kathleen M. Sands, *Escape from Paradise; Evil and Tragedy in Feminist Theology*, Minneapolis, Fortress Press, 1994; xii + 212 pp., geen prijsopgave, ISBN 0800626362.

Dat de hellenistische context waarbinnen het christendom tot bloei is gekomen, de christelijke theologie van de eerste eeuwen en tot op de dag van vandaag diepgaand beïnvloed heeft, zullen weinigen willen ontkennen. Met name de Grieks-hellenistische filosofie heeft het denken van de kerkvaders diepgaand beïnvloed. Terwijl in de hedendaagse theologie nog steeds een strijd gaande is om de waardering van deze Griekse invloed, en voor- en tegenstanders van een ont-hellenisering van het christendom niet de indruk maken dat zij de strijdbijl spoedig zullen begraven, ontstaat terzijde van de frontlinie een nieuwe strubbeling die tot een tweede front zou kunnen uitgroeien. Hans Urs von Balthasar heeft er op gewezen dat de christelijke theologie weliswaar sterk beïnvloed is door de Griekse wijsbegeerte, maar dat zij het potentieel van de Griekse drama-kunst verregaand onbenut heeft gelaten. In zijn *Theodramatik* knoopt Von Balthasar zelf bewust bij de Griekse tragedie aan. In de feministisch-theologische reflectie op het probleem van kwaad en lijden laat zich een soortgelijke tendens aanwijzen: denkers als Wendy Farley, Susan Brooks Thistlethwaite en Sharon Welch blazen een 'tragische' interpretatie van lijden en kwaad nieuw leven in. In een artikel dat gezien kan worden als een opstapje tot het hier te bespreken boek stelde Kathleen Sands reeds, dat 'just as surely as the shadow follows the body, a new consciousness of tragedy must reenter theology on the heels of feminism' (*Journal of Feminist Studies in Religion* 8 [1992], 11-12). Haar in januari 1995 gepubliceerde boek beschrijft het ontstaan van dit nieuwe tragische bewustzijn, analyseert het en werkt het op een geheel eigen wijze uit. De tragiek van het menselijk bestaan ligt volgens S. in 'the inevitability of our involvement in evil' (9). Goed en kwaad gaan hand in hand, het ene goed is strijdig met het andere (10). De oorzaken van lijden enerzijds en geluk anderzijds zijn niet volledig van elkaar te scheiden. Zonder sensitiviteit voor de tragische dimensie van het bestaan is het moeilijk recht te recht doen aan dit aspect van de werkelijkheid, en te komen tot de morele oordelen waarom de omstandigheden vragen. S. ontwikkelt haar tragische visie in een polemische discussie met verschillende opvattingen van kwaad in de traditie (incl. de feministische theologie), die zij nogal schematisch indeelt op een schaal met rationalisme aan het ene uiterste en dualisme aan het andere. Haar ideaaltypische voorbeeld van rationalisme is de opvatting van kwaad als 'privatio boni,' van dualisme wellicht het Manicheïsme. Dualisme is een vorm van 'blaming the other', rationalisme is ontkenningsgedrag; beide hebben gemeen dat men het kwaad niet echt onder ogen hoeft te zien, wat in een 'tragische' visie wel zal moeten. Belangrijke gesprekspartners zijn Rosemary Ruether (gepresenteerd als een representante van het rationalisme) en Carol Christ (gepresenteerd als een representante van het dualisme), maar uiteindelijk vindt S. nog het meest van haar gading in hedendaagse niet-theologische vrouwenliteratuur. Dit is een gepassioneerd boek vol scherpe, maar niet altijd even zorgvuldige, analyses en puntige uitspraken. Als systematische studie kan het mij niet overtuigen: de presentatie van het eigen standpunt is meer essayistisch dan systematisch en een afgewogen bespreking van de voor- en nadelen van dit standpunt ontbreekt. De door Sands gesignaleerde tendens bij 'religieuze feministen' om een tragische visie te accepteren is inderdaad opmerkelijk, maar de lezer/es van dit boek krijgt helaas geen helder zicht op de achterliggende motieven die de betrokken vrouwen tot deze voorkeur brengen.

Marcel Sarot

[580 woorden]